

OBLICZA PRZEMOCY

Już po raz trzeci Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (FDDS) opublikowała raport z badania „Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce” (poprzednie edycje odbyły się w 2013 i 2018 roku). Zrealizowano badanie na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie 2026 dzieci i młodzieży w wieku 11-17 lat.

Co trzecie dziecko w wieku szkolnym doświadcza przemocy rówieśniczej. Agresja fizyczna, przemoc psychiczna, a także cyberprzemoc to powszechne zjawiska wśród młodych osób. Sytuacja jest o tyle trudna, że ofiary niechętnie mówią o swoich doświadczeniach i najczęściej nie zgłaszają problemu. Odsetek osób, które doświadczyło przemocy fizycznej ze strony rówieśniczej wzrósł z 41% w 2013 roku do 48% w 2023 roku. Długotrwałego znęcania się w 2013 roku doświadczyło 11% respondentów, a 2023 roku – już 18%. W ciągu ostatniej dekady przybrała na sile przemoc na tle psychicznym z 28% do 43%.

Jak więc można im pomóc? W jaki sposób szerzyć świadomość społeczną?

Najbardziej oczywistą formą przemocy jest agresja fizyczna, np. popychanie, szturchanie, kopanie, szczypanie, przewracanie. Jednak według danych Instytutu Badań Edukacyjnych najbardziej dotkliwa i problematyczna dla dzieci i młodzieży jest przemoc relacyjna, czyli to, co powszechnie nazywamy przemocą psychiczną

Formy przemocy rówieśniczej wśród dzieci:

Przemoc fizyczna: Uderzenia, szarpanie, kopanie.

Przemoc werbalna: Obrażliwe słowa, groźby, wyzwiska,

Dręczenie (bullying): Systematyczne zastraszanie, poniżanie, wykorzystywanie osób słabszych.

Przemoc cyfrowa, elektroniczna: Groźby wysłane przez Internet, hejt, grupy zamknięte, udostępnianie innym kompromitujących zdjęć. Jednym z jej przejawów jest upublicznianie (bez zgody i wiedzy danej osoby) jej zdjęć lub nagrań, co możliwe jest m.in. dzięki powszechnemu posiadaniu smartfonów, wyposażonych w kamery i aparaty fotograficzne oraz dostęp do Internetu.

Bullying relacyjny polegający na wykluczeniu kogoś z grupy, niezapraszaniu go do wspólnych aktywności.

Istotna jest także intencjonalność, przejawiająca się tym, że stosujący przemoc młodzi ludzie chcą celowo skrzywdzić inną osobę. Niestety często odczuwają przy tym satysfakcję. Warto tu wspomnieć, że zwykle na początku procesu w grupie jest ona nieobecna. Agresorzy wskazują raczej inne – niż chęć skrzywdzenia – powody, np. wzbudzenie zainteresowania rówieśników.

Do konsekwencji bullyingu dla osoby doświadczającej przemocy, zalicza się: depresję, lęk społeczny, obniżone poczucie własnej wartości, zaburzenia psychosomatyczne, a nawet myśli czy próby samobójcze. Bullying przynosi wiele poważnych konsekwencji, które oddziałują bardzo długo – badania wskazują, iż negatywne konsekwencje w obszarze zdrowia psychicznego w wyniku doświadczania bullyingu występują nawet u ludzi dorosłych, wiele lat po ukończeniu szkoły. Stają się ofiarami mobbingu, nie potrafią tworzyć zdrowych relacji.

Czy możemy mówić o konsekwencjach grożących uczniowi stosującemu przemoc rówieśniczą?

Stosowanie przemocy, nie tylko fizycznej, stanowi przejaw demoralizacji, która jest przesłanką do wszczęcia postępowania przed sądem rodzinnym. Czyli także nieletni ponosi odpowiedzialność za swoje czyny. Osoby niepełnoletnie mogą ponosić odpowiedzialność nawet na zasadach przewidzianych w Kodeksie karnym. Możliwość taka dotyczy sytuacji, w której doszło do popełnienia czynu zabronionego przez osobę po ukończeniu przez nią 17 lat. Z kolei w przypadku najpoważniejszych przestępstw i po spełnieniu określonych warunków, granica ta przesuwana już do 14 roku życia.

OBLICZA PRZEMOCY

Obowiązkiem szkoły jest zapewnienie każdemu uczniowi bezpieczeństwa na jej terenie. Przemoc rówieśnicza wymaga zdecydowanej interwencji i współpracy wielu osób. O przemocy w klasie powiadomieni powinni być wychowawca, dyrektor, pedagog i psycholog szkolny, rodzice, zarówno sprawcy, jak i poszkodowanego, a także policja, jeśli sytuacja jest poważna.

Przemoc narusza podstawowe prawa jednostki do zachowania godności osobistej i do życia w poczuciu bezpieczeństwa. U poszkodowanego dziecka powoduje obniżenie poczucia własnej wartości, spadek motywacji do nauki czy alienację społeczną. W skrajnych przypadkach może wywołać poważne problemy w obszarze zdrowia psychicznego i prowadzić do myśli, a nawet prób samobójczych. Zatem jak reagować na przemoc w klasie, żeby pomóc ofierze?

Jak reagować na przemoc w klasie?

Obowiązkiem szkoły jest zapewnienie każdemu uczniowi bezpieczeństwa na jej terenie. Przemoc rówieśnicza wymaga zdecydowanej interwencji i współpracy wielu osób. O przemocy w klasie powiadomieni powinni być wychowawca, dyrektor, pedagog i psycholog szkolny, rodzice, zarówno sprawcy, jak i poszkodowanego, a także policja, jeśli sytuacja jest poważna.

Interwencja w przypadku zaistnienia przemocy w klasie powinna obejmować pracę ze wszystkimi stronami przemocy – poszkodowanymi, sprawcami i świadkami.

Praca z dzieckiem poszkodowanym, ofiarą przemocy klasowej

Wychowawca, który dowiaduje się o sytuacji przemocy w swojej klasie powinien w pierwszej kolejności rozważyć możliwość rozmowy z uczniem, który jest jej ofiarą. Rozmowa taka powinna odbyć się w bezpiecznym miejscu, bez świadków, trzeba też się do niej odpowiednio przygotować. Dziecko może bardzo bać się sprawcy, więc nie będzie chciało powiedzieć o tym, co je spotyka.

W trakcie rozmowy należy:

zapewnić ucznia o dyskrecji;

powiedzieć o dostrzeżeniu przemocy, obawach o stan psychofizycznym ucznia i chęci udzielenia mu pomocy;

słuchać aktywnie i uważnie – można zapisywać sytuacje, o których uczeń opowiada;

zadawać pytania otwarte,

okazać uczniowi cierpliwość i akceptację, docenić odwagę, że opowiedziało o swojej sytuacji;

uszanować lęk i odmowę wskazania sprawców;

powiedzieć uczniowi, że ma prawo do bezpieczeństwa i że są normy, które go chronią;

zapytać dziecko o jego pomysły na rozwiązanie problemu i zapewnić, że Warto rozmawiać z dziećmi. Wiedzieć, co się dzieje. zostanie poinformowane o planowanych w tej sytuacji działaniach.

Warto rozmawiać z dziećmi. Wiedzieć, co się dzieje.

Niezależnie od tego czy uczeń jest sprawcą przemocy w szkole, czy osobą nie radzącą sobie z konfliktami z rówieśnikami, warto to skonsultować z psychologiem. W procesie terapii młody człowiek nabierze pewności siebie, nauczy się reagować w trudnych sytuacjach szkolnych i zmniejszy podatność na powielanie schematu zachowań patologicznych swoich rówieśników, czy ważnych dorosłych. Rozpoczynając działania na rzecz swojego dziecka powinniście być konsekwentni i stanowczy, aż do momentu rozwiązania problemu istotnego dla dziecka.